

STEBĖKIME GAMTĄ KARTU!

FENOLOGINIAI STEBĖJIMAI

Kas tai? Fenologija yra mokslas apie kasmet besikartojančius gyvosios ir negyvosios gamtos sezoninius reiškinius.

Kam tai? Šių stebėjimų pagalba yra tiriama, kaip gamtos reiškiniai sezoniškai kinta orų poveikyje.

Kaip tai daryti taisyklingai? Viskas labai paprasta! Fenologiniams stebėjimams reikia pasirinkti tokias vietas, kuriose būtų patogų reguliariai stebėti pasirinktus objektus – kitaip tariant, susikurkite maršrutą, kuriuo laikas nuo laiko eisite. Pakankamo tikslumo duomenys gaunami, kai stebėjimai vykdomi kas antrą dieną. Tik pavasarį, kada reiškinių požymiai greitai kinta, rekomenduojama stebėti kasdien.

Kaip pildyti lenteles? Fenologinės fazės pradžia (pvz.: ankstyvasis pavasaris arba tikrasis pavasaris) nustatoma ne tada, kuomet pažymite vieną rodiklį (pvz.: atgyja vorai), o kai šioje sezono fazėje pažymite net apie 10 % stebimų indikatorių. Ir, žinoma, nepamirškite užrašyti atlikto stebėjimo datos! Tad jeigu atliktumėte šiuos stebėjimus metai iš metų, galėtumėte matyti, kuriais metais pavasaris atėjo anksčiau, kuriais metais žiema užsibuvo ilgiau, ir kokį poveikį šių sezonų trukmė turėjo gamtai.

Gerai pagalvok! Būtų geriausia, jog prieš susikuriant savo maršrutą – pasidarytumėte namų darbus – susipažintumėte su fenologiniais indikatoriais (kurie nurodyti stebėjimų lentelėse) ir pagalvotumėte, kurioje vietoje galite stebėti tam tikrus objektus, esančius sąrašė. Kuo daugiau objektų įeis į jūsų maršrutą, tuo tyrimas bus tikslesnis. Taip pat reiktų pasirinkti vieną stebėjimo vietovę, nes pvz.: Klaipėdoje vykdomi gamtos stebėjimai skirsis nuo Gargžduose vykdomų stebėjimų, dėl vietovės atstumo ir besiskiriančių oro sąlygų. Nepamirškite nurodyti kiekvieno indikatoriaus stebėjimo datą.

Jūsų pasirinkta stebėjimo vietovė/maršrutas: _____

Sezono periodas PAVASARIS	Mėnuo		Sezoniniai reiškiniai (fenologiniai indikatoriai), stebėjimo data		
			Gyvūnija	Augalija	Negyvoji gamta
Ankstysis pavasaris	Kovas	I pusė	☐ Pasirodė pirmieji varnėnai. Data: ☐ Girdisi vieversio giesmė. Data: ☐ Laukuose parskridusios pempės. Data:	☐ Pradedą žydėti paprastieji lazdynai. Data: ☐ Pradedą žydėti juodalksniai. Data: ☐ Žydi ankstyvė. Data:	☐ Ledonešis. Data: ☐ Sniego tirpsmo pradžia. Data:
		II pusė	☐ Pabunda skruzdėlės. Data: ☐ Pradedą skraidyti pirmieji drugeliai – citrinukas bei dilgėlinukas. Data:	☐ Pražystą žibuoklės. Data: ☐ Teką beržų sula. Data: ☐ Pražystą ankstyvasis šalpusnis. Data: ☐ Pražystą pilkalapis šaukštis. Data: ☐ Pražystą švitriešis. Data:	☐ Prasidedą stiprūs vėjai/audros. Data:
Tikrasis pavasaris	Balandis	I pusė	☐ Atgyją vorai. Data:	☐ Sužaliuoja alyvos. Data: ☐ Pradedą žydėti beržai. Data: ☐ Sužaliuoja ieva. Data: ☐ Pražystą blindė. Data: ☐ Pražystą pelkinė puriena. Data:	☐ Vidutinė paros oro temperatūra pakyla virš 5°C. Data: ☐ Nugriaudėja pirmasis pavasarinis griaustinis. Data:
		II pusė	☐ Parskrendą pirmosios kregždės. Data: ☐ Išgirstate pirmąjį gegutės kukavimą. Data:	☐ Pradedą žydėti veronikos. Data: ☐ Pradedą žydėti ieva. Data: ☐ Sužaliuoja visi kiti medžiai. Data:	
Vėlyvasis pavasaris (priešvasaris)	Gegužė	I pusė	☐ Pradedą grįžti plėšrieji paukščiai. Data: ☐ Savo kiemuose, jau sutemus, galite pamatyti pirmuosius šikšnosparnius. Data:	☐ Pradedą žydėti alyvos. Data: ☐ Pražystą vyšnios. Data:	☐ Vidutinė paros oro temperatūra pakyla virš 10°C. Data:
		II pusė	☐ Jau turėtumėte regėti stirnas su jaunukiais. Data:	☐ Pražystą pakalnutės. Data: ☐ Pražystą kaštonai. Data: ☐ Baigia žydėti vyšnios. Data: ☐ Pražystą raudonieji dobilai. Data: ☐ Intensyviai pradeda žydėti sodai. Data: ☐ Pražystą raukšlėtalapis erškėtis. Data: ☐ Pražystą geltonžiedis vilkdalgis. Data:	

Jūsų pasirinkta stebėjimo vietovė/maršrutas: _____

Sezono periodas VASARA	Mėnuo		Sezoniniai reiškiniai (fenologiniai indikatoriai), stebėjimo data		
			Gyvūnija	Augalija	Negyvoji gamta
Ankstyvoji vasara	Birželis	I pusė	☐ Išsirita gulbių jaunikliai. Data: ☐ Išsirita žvirblinių paukščių jaunikliai. Data:	☐ Prinoksta pirmosios braškės. Data: ☐ Prinoksta žemuogės. Data: ☐ Pražysta darželinis jazminas. Data: ☐ Pražysta kalninė austėja. Data: ☐ Pražysta pajūrinis pelėžirnis. Data:	☐ Vidutinė paros oro temperatūra pakyla virš 15°C. Data:
		II pusė	☐ Pamatysite būreliais leidžiančius laiką varnėnus. Data:	☐ Visomis spalvomis sužydi pievų augalai. Data: ☐ Pražysta jonažolė. Data: ☐ Pradedą žydėti muilinė guboją. Data:	☐ Pakilus temperatūrai ir prasidėjus intensyviai vandens garavimui, prasideda liūtys su žaibais ir perkūnija. Data:
Vidurvasaris	Liepa	I pusė	☐ Sutrumpėja paukščių giesmės, galima pagalvoti, jog paukščiai nustojo giedoti. Data:	☐ Prinoksta mėlynės. Data: ☐ Prinoksta avietės. Data: ☐ Pražysta liepos. Data:	
		II pusė	☐ Intensyviai griežia savo smuikais žiogai ir svirpliai. Data:	☐ Prisirpsta vyšnios. Data:	
Vėlyvoji vasara	Rugpjūtis	I pusė		☐ Pražysta ir pakvimpa čiobreliai. Data: ☐ Pradedą žydėti pajūrinė zunda. Data:	☐ Meteorų lietus. Data:
		II pusė	☐ Pastebimai sumažėja vabzdžių. Data:	☐ Grybų dygimo pradžia. Data: ☐ Sunoksta šermukšnių uogos. Data: ☐ Prinoksta bruknės. Data:	☐ Vidutinė paros oro temperatūra nukrinta žemiau 15°C. Data:

Jūsų pasirinkta stebėjimo vietovė/maršrutas: _____

Sezono periodas	Mėnuo		Sezoniniai reiškiniai (fenologiniai indikatoriai), stebėjimo data		
			Gyvūnija	Augalija	Negyvoji gamta
Rudens pradžia	Rugsėjis	I pusė	☐ Prasideda paukščių migracija. Data:	☐ Intensyviai dygsta grybai. Data: ☐ Prinoksta lazdynų riešutai. Data: ☐ Prinoksta raugerškio uogos. Data:	☐ Prasideda bulviakasis. Data:
		II pusė		☐ Pradeda gelsti liepų, klevų, beržų ir kaštonų lapai. Data:	☐ Pirmosios šalnos. Data: ☐ Rudens lygiadienis. Data:
Lapkritis	Spalis	I pusė	☐ Pakėlus galvą į dangų, pamatysite jau intensyvią paukščių migraciją. Data:	☐ Krenta kaštonų vaisiai. Data: ☐ Sunoksta ąžuolų gilės. Data:	
		II pusė	☐ Galima pamatyti iš šiaurės atskridusius paukštukus, kurių vasarą nematėme. Data:	☐ Medžiai pradeda mesti savo lapus. Data: ☐ Byra ąžuolų gilės. Data: ☐ Auga žaliuokės. Data:	☐ Pirmosios stipresnės audros. Data: ☐ Intensyvūs lietūs. Data:
Priešžiemis	Lapkritis	I pusė		☐ Pastebėkite, krenta liepų, klevų, beržų bei kaštonų lapai. Data:	
		II pusė		☐ Visi medžiai numeta savo lapus. Data:	☐ Iškrito pirmasis sniegas. Data:
Žiemos pradžia	Gruodis	I pusė	☐ Šernai telkiasi miškuose ir buriasi į didesnius būrius. Data:		☐ Vidutinė paros oro temperatūra pastoviai nukrinta žemiau 0°C. Data:
		II pusė			☐ Žiemos saulėgrąža. Data:
Tikroji žiema	Sausis	I pusė	☐ Žvėrių gyvenimas nėra sustojęs, tad galima gausiai aptikti žvėrių pėdsakus. Data:		☐ Susidaro pastovi sniego danga. Data: ☐ Užšąla vandens telkiniai. Data:
		II pusė	☐ Pakrantės pakvimpa agurkais, kadangi prasideda stintų migracija. Data:		☐ Ledas sukausto Kuršių marias. Data:
Priešpavasaris	Vasaris	I pusė	☐ Galite pamatyti pavienius paukščius, sugalvojusius grįžti į Lietuvą. Data:		
		II pusė	☐ Sugrįžta kormoranai. Data:		☐ Prasideda pirmieji atodrečiai. Data: